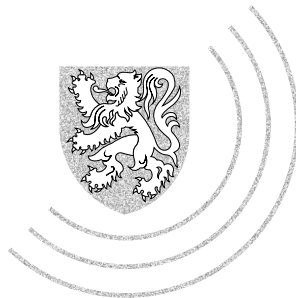

V L A A M S   P A R L E M E N T

stuk   **54** (2009-2010) – Nr. 6
ingediend op   20 april 2010 (2009-2010)

Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) Grote infrastructuurprojecten

Verslag

van het Rekenhof

Veertiende voortgangsrapportage
van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
inzake het Masterplan Antwerpen

Stukken in het dossier:

- 54** (2009-2010)   – Nr. 1 en 2: Verslagen over gedachtewisselingen
- Nr. 3: Verslag van het Rekenhof
- Nr. 4: Verslag
- Nr. 5: Verslag over gedachtewisseling

verzendcode: OPE

De heer J. Peumans
Voorzitter van het Vlaams Parlement
Leuvenseweg 27
1011 BRUSSEL

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	Brussel
--	--	N 10-3.052.584 B82	20 april 2010

Controle veertiende voortgangsrapportage BAM

Mijnheer de voorzitter,

Aansluitend bij de afspraken met de commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie, zendt het Rekenhof u hierbij zijn commentaar bij de veertiende voortgangsrapportage die de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) heeft opgesteld over de verkeersinfrastructuurprojecten van het Masterplan Antwerpen.

Een kopie van deze brief en van het verslag wordt heden, ter informatie, bezorgd aan mevrouw de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken, aan de heer Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, aan de heer minister-president van de Vlaamse Regering en aan de heer voorzitter van de raad van bestuur van de BAM.

Op last:

Jozef Van Ingelgem
Hoofdgriffier

Het Rekenhof.

Ignace Desomer
Voorzitter

Bijlage: verslag

REKENHOF

Veertiende voortgangsrapportage van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel inzake het Masterplan Antwerpen

*Verslag van het Rekenhof
aan de Commissie voor Mobiliteit en Openbare
Werken van het Vlaams Parlement*

Goedgekeurd in de
Nederlandse kamer van het Rekenhof
van 20 april 2010

Inhoud

1	Inleiding	7
1.1	Opdracht.....	7
1.2	Werkzaamheden	7
2	Toelichting bij de recente ontwikkelingen.....	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Reikwijdte	10
2.3	Planning.....	14
2.4	Kostprijs en financiering.....	15
2.5	Risicobeheersing	17
2.6	Projectorganisatie	19
3	Conclusies	20
4	Aanbevelingen	22
Bijlage 1	Overzicht Masterplan 2020.....	24
Bijlage 2	Antwoorden op vragenlijst	30

1 Inleiding

1.1 Opdracht

De naamloze vennootschap van publiek recht Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) is in augustus 2003 opgericht krachtens het decreet van 13 december 2002⁽¹⁾ en staat in voor de financiering, de realisatie, het beheer en de exploitatie van verkeersinfrastructuur in de Antwerpse regio om de mobiliteit te bevorderen.

Op 22 maart 2005 heeft de Commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie van het Vlaams Parlement beslist de infrastructuurprojecten van de BAM periodiek en op gestructureerde wijze te volgen aan de hand van voortgangsrapportages. De commissie wenste daarbij een grote betrokkenheid van het Rekenhof⁽²⁾. Naar aanleiding van de presentatie van de eerste voortgangsrapportage op 1 juni 2005 heeft de commissie op voorstel van het Rekenhof een vaste structuur voor de voortgangsrapportages vastgelegd.

1.2 Werkzaamheden

De vaste structuur voor de voortgangsrapportages die de commissie heeft vastgesteld, bestaat uit een basisrapportage en voortgangsrapportages met een vaste indeling om een vergelijking te vergemakkelijken. De afgesproken structuur schrijft een zakelijke beschrijving voor van achtereenvolgens:

1. de basiskenmerken van het Masterplan Antwerpen;
2. de reikwijdte;
3. de planning;
4. de kostprijs en financiering;
5. de risicobeheersing;
6. de projectorganisatie.

Dit verslag bevat het commentaar van het Rekenhof bij de veertiende voortgangsrapportage, die het op 14 april 2010 heeft ontvangen. Die rapportage houdt rekening met de beslissingen die de raad van bestuur van de BAM en de Vlaamse Regering tot eind maart 2010 hebben genomen. Het verslag van het Rekenhof moet samen worden gelezen met de veertiende voortgangsrapportage van de BAM over de verkeersinfrastructuurprojecten van het Masterplan Mobiliteit Antwerpen zoals dat in december 2000 door de Vlaamse Regering is vastgesteld. Het verslag van het Rekenhof heeft enerzijds de bedoeling de commissie bijkomen-

¹ Decreet van 13 december 2002 houdende de oprichting van de naamloze vennootschap van publiek recht Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM).

² Stuk 268 (2004-2005) – Nr. 1, verslag hoorzitting, 25 maart 2005.

de duiding te geven bij de recente ontwikkelingen van de diverse thema's uit de voortgangsrapportage en anderzijds een algemeen oordeel te geven over de informatiekwaliteit van de voortgangsrapportage.

Het Rekenhof heeft onderzocht of de informatie uit de veertiende voortgangsrapportage overeenstemt met de ondersteunende documenten en beslissingen. Daarbij heeft het rekening gehouden met de vereisten inzake informatievoorziening die de commissie op 22 maart 2005 heeft vastgesteld. Het Rekenhof heeft ook proberen na te gaan hoe de BAM en de andere publieke partners omgaan met de risico's voor het Masterplan Antwerpen en de evolutie daarvan.

Het Rekenhof heeft onder meer de bij de BAM beschikbare documenten geanalyseerd. Het heeft van het management van de BAM de gevraagde mondelinge toelichtingen gekregen. Verder heeft het Rekenhof met brief van 2 april 2010 aan de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken aanvullende informatie gevraagd over de beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010⁽³⁾⁽⁴⁾. Het heeft via het kabinet van de minister op 15 april 2010 een reactie gekregen namens de Vlaamse Regering. De antwoorden op de vragenlijst van het Rekenhof zijn verwerkt in dit verslag en zijn eveneens integraal opgenomen in bijlage 2.

Het kabinet van de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken heeft bij de dertiende voortgangsrapportage een initiatief genomen om de voortgangsrapportages aan te vullen met informatie die buiten de verantwoordelijkheid van de BAM valt.

Een concept van dit verslag is in het kader van de tegensprekelijke procedure op 16 april 2010 besproken met het management van de BAM en met het kabinet van de minister.

Zoals op 1 juni 2005 aan de commissie is meegedeeld, kan de externe toets van het Rekenhof niet slaan op een validering van de gehanteerde calculatiemethodes, het realiteitsgehalte van de ramingen of de kwaliteit van de risicobeheersing⁽⁵⁾.

³ Beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010 (VR PV 2010/14 – punt 0001) en bijbehorende nota over het Masterplan 2020 – Bouwstenen voor de uitbreiding van het Masterplan Mobiliteit Antwerpen (VR 2010 30.03 DOC.0253) en persbericht van 30 maart 2010.

⁴ Brief van 2 april 2010 van het Rekenhof aan de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken, kenmerk N 10-3.052.584 B81, met bijhorende vragenlijst.

⁵ Stuk 268 (2004-2005) – Nr. 2, verslag eerste voortgangsrapportage, juni 2005.

2 Toelichting bij de recente ontwikkelingen

De BAM geeft in de veertiende voortgangsrapportage informatie over de ontwikkelingen op het vlak van reikwijdte, planning, kostprijs en financiering, risicobeheersing en organisatie inzake de diverse verkeersinfrastructuurprojecten van het Masterplan Antwerpen. Sinds de vorige voortgangsrapportage van januari 2010 is er relatief weinig evolutie in de lopende projecten van het Masterplan Antwerpen. De BAM geeft in haar veertiende voortgangsrapportage een opsomming van de bijkomende projecten uit het Masterplan 2020.

2.1 Algemeen

Op 21 oktober 2009 heeft de Vlaamse Regering een ministerieel comité en een aantal werkgroepen onder de benaming Duurzame Antwerpse Mobiliteit (DAM) opgericht, waarbij de Vlaamse Regering het dossier van de Oosterweelverbinding zelf zou aansturen, met de stad Antwerpen als gesprekspartner. Bij de bespreking van de dertiende voortgangsrapportage heeft de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken in de commissie de tussentijdse werkzaamheden van de DAM-werkgroepen toegelicht⁽⁶⁾.

De Vlaamse Regering heeft op 30 maart 2010 het Masterplan 2020 goedgekeurd dat het bestaande Masterplan Antwerpen actualiseert en uitbreidt⁽⁷⁾. Daarbij heeft de Vlaamse Regering de optie om over te gaan tot een sluiting van de ring op het geplande Oosterweeltracé herbevestigd. Ze wil ook een ondertunnelde oplossing uitvoeren voor het gedeelte tussen het Oosterweelknooppunt en de bestaande ring R1 met minimaal 4x2 rijstroken (en pechstrook), conform de Europese tunnelrichtlijn. Als een dergelijke ondertunnelde oplossing niet mogelijk is, of als die tunnelvariant duurder zou zijn of een langere realisatietermijn heeft, dan kiest de Vlaamse Regering alsnog voor de brugvariant. Het Rekenhof merkt op dat de vermelde voorwaarden wel in het persbericht van de Vlaamse Regering zijn opgenomen, maar niet expliciet zijn vermeld in de beslissing van de Vlaamse Regering.

De beslissingen van de Vlaamse Regering van 16 februari 2007 en de goedgekeurde kaderovereenkomst van 27 juli 2007 tussen het Vlaams Gewest en de BAM vormden tot nog toe samen met de beslissingen van de Vlaamse Regering van 15 december 2000 en 22 juli 2005 het referentiekader voor de realisatie van het Masterplan Antwerpen. Voor de

⁶ Ten behoeve van de nieuwe parlementsleden was in de dertiende voortgangsrapportage een ruimere situering van de evoluties betreffende het Masterplan Antwerpen opgenomen. Zie Stuk 54 (2009-2010) – Nrs 3 en 4.

⁷ Beslissing van de Vlaamse Regering VR PV 2010/14 - punt 0001, en bijbehorende nota Masterplan 2020 – Bouwstenen voor de uitbreiding van het Masterplan Mobiliteit Antwerpen VR 2010 30.03 DOC.0253, overzichtstabel en persbericht van 30 maart 2010.

verdere aanpak gaat de Vlaamse Regering uit van het nieuwe Masterplan 2020. Aangezien de Vlaamse Regering de ESR-neutraliteit en de financierbaarheid wil handhaven en de BAM wil herstructureren, zoals aangekondigd in haar beslissingen van 28 maart 2009 en van 21 oktober 2009, zal onder meer de bestaande kaderovereenkomst tussen de BAM en de Vlaamse Regering, moeten worden aangepast.

De raad van bestuur van de BAM heeft in het eerste kwartaal 2010 een volgend deelcontract met de studiegroep en een gedeeltelijke begroting voor het eerste en het tweede kwartaal 2010 goedgekeurd. De BAM heeft de bevoegde minister ook voorgesteld dat de BAM de lopende projecten van het bestaande Masterplan Antwerpen in continuïteit zou voortzetten, maar geen nieuwe activiteiten zou opstarten in afwachting van de besluitvorming betreffende de Oosterweelverbinding⁽⁸⁾.

2.2 Reikwijdte

Het Masterplan 2020 dat de Vlaamse Regering op 30 maart 2010 goedkeurde, stelt dat de realisatie van het bestaande Masterplan Antwerpen een belangrijke stap is om de huidige verkeersproblemen op te lossen, maar niet volstaat om de congestiegevoeligheid van het hoofdwegenet in de Antwerpse regio weg te nemen.

Om de congestie op de Ring op te lossen, zal in de eerste plaats de ring ten noorden van Antwerpen worden gesloten met een derde Scheldeskruising voor het vrachtverkeer, die deel uitmaakt van het Trans Europees Route Netwerk (TERN). In een eerste fase wordt een afgezonken Scheldetunnel en het Oosterweelknooppunt gerealiseerd ter ontsluiting van stad en haven naar het westen. Onmiddellijk aansluitend wordt het Oosterweelknooppunt met vier geboorde tunnels verbonden met de R1 in Merksem. Het ontworpen dubbeldeksviaduct vormt een terugvaloptie als de beoogde ondertunnelde oplossing niet voldoet aan de vier gestelde voorwaarden betreffende capaciteit, veiligheid, realisatietermijn en kostprijs. De uitwerking van de schetsen tot een voorontwerp zou de Vlaamse Regering tegen de zomer van 2010 moeten in staat stellen de haalbaarheid van de ondertunnelde oplossing te beoordelen. De beoordeling van de realisatietermijn en de kostprijs van beide varianten zal volgens het kabinet op een gelijkwaardige basis en met eenzelfde methode dienen te gebeuren.

Het bestaande viaduct van Merksem zou worden afgebroken en vervangen door een nieuwe aansluiting met de tunnel- dan wel de brugvariant. Het Masterplan 2020 bevestigt de aanleg van een stedelijke ringweg in de zate van de R1. Die R1 zal daarna voor het doorgaand verkeer worden gebruikt.

⁸ Brief van de BAM aan de bevoegde minister van 25 januari 2010, kenmerk JVR/250110/263

Het Masterplan 2020 voorziet verder in de realisatie van vier bijkomende tramlijnprojecten, de verdere modernisering en verbreding van het Albertkanaal van Wijnegem tot Meerhout, bijkomende fietsinfrastructuur, dynamische verkeerssignalisatie, begeleidende maatregelen voor Minder Hinder en een aantal structurele ingrepen in het wegennet. Dit laatste omvat aanpassingen aan de E34/E313, de realisatie van de A102, de ombouw van de N49 expresweg, de heraanleg van de R4 in Gent, verbeteringen aan de R2, ingrepen in het Waasland, ingrepen in de zuidooststrand en de heraanleg van het knooppunt Antwerpen Zuid (de zogenaamde spaghettiknoop). De doelstellingen en reikwijdte van de diverse ingrepen zijn op hoofdlijnen beschreven in de nota Masterplan 2020 van de Vlaamse Regering.

Zoals al aangegeven in de dertiende voortgangsrapportage bestaan er voor de tramlijnprojecten van Brabo II nog knelpunten in verband met het Hardenvoortviaduct, een gedeelte van de Noorderlaan en het Operaplein. Voor de overige projecten van het bestaande Masterplan Antwerpen zijn het Rekenhof geen recente belangrijke projectwijzigingen bekend.

De evolutie van de reikwijdte en concretisering van de diverse verkeersinfrastructuurprojecten van het bestaande Masterplan Antwerpen en van het nieuwe Masterplan 2020 is samengevat in onderstaande tabel⁽⁹⁾. De voorlopige vaststelling van de verantwoordelijkheid voor de diverse projecten blijkt uit een overzichtstabel, die bij het Masterplan 2020 is gevoegd.

Project	Omschrijving (15-12-2000 en 30-03-2010)	Concrete invulling (tot maart 2010)	Realisatie en financiering
Oosterweelverbinding	<i>Tunnel-tunnel-combinatie in plaats van tunnel-brug-combinatie</i>	<i>Afgezonken Scheldetunnel, met Oosterweelknooppunt en 4 geboorde tunnels op rechteroever + aanpassing Schijnpoort + verknoping stedelijke ringweg Noord)</i> + (aansluiting Zwijndrecht + lokale ontsluiting Linkeroever + mitigerende maatregelen (Burchtse Weel & Middenvijver) + inrichting Kattendijksluis + afsluiten Kennedytunnel + tijdelijke stelplaats + aanpassing Schijn, incl. zandvang	<i>nv Tunnel Liefkenshoek (TLH)</i> <i>BAM⁽¹⁰⁾</i> <i>TLH⁽¹¹⁾</i> VMM+Aquafin

⁹ De actualisatie en uitbreidingen van het Masterplan 2020 zijn in de tabel cursief weergegeven. Meer informatie blijkt uit de overzichtstabel over het Masterplan 2020 in bijlage 1 bij dit verslag.

¹⁰ De mitigerende maatregelen in het gebied Middenvijver en Burchtse Weel worden respectievelijk opgevolgd door de Vlaamse Landmaatschappij en het agentschap Waterwegen en Zeekanaal voor rekening van de BAM.

¹¹ De BAM betaalt een maximale vergoeding van 15 miljoen EUR aan het agentschap Waterwegen en Zeekanaal voor de realisatie van de herinrichting van de Kattendijksluis.

Project	Omschrijving (15-12-2000 en 30-03-2010)	Concrete invulling (tot maart 2010)	Realisatie en financiering
Singel	<i>Stedelijke / doorgaande ringweg en stadsboulevard met Singeltram</i>		AWV
Aansluiting E34/E313	<i>Heraanleg knooppunt E313-R1 en verbreding E313</i>		AWV
Knoop R1 zuid	<i>Heraanleg knoop zuid voor ontsluiting Petro- leum Zuid, Groene Singel en vrachtwagen- verbod Kennedytunnel</i>		TLH/AWV
R4 Gent	<i>Heraanleg R4-oost Kennedylaan tot E34</i>		AWV
N49 expresweg	<i>Ombouw tot hoofdweg Zelzate Damme</i>		AWV
Waasland	<i>Oostelijke tangent Sint- Niklaas en verbinding N70-E34</i>		AWV
Zuidoostrand	<i>Aansluiting N171 naar N1 en A12</i>		AWV
R2	<i>Tweede Tijsmanstunnel</i>		TLH/GHA
A102	<i>Wegverbinding E34/E313 samen met tweede spoorontsluiting</i>		AWV
Royerssluis	Renovatie zonder verbreding	Verbreding tot 27 meter	BAM/dep MOW
Van Cauwelaertsluis	Vernieuwing deuren en elektromechanica	+ dienstgebouw + aansluitingen	BAM/dep. MOW
Albertkanaal vak Antwerpen-Wijnegem	Verbreding en verho- ging van bruggen	+ verbreding onder bruggen + wachtplaat- sen De openbaarvervoerbrug wordt geïnte- greerd in de nieuwe Noorderlaanbrug Gebiedsontwikkeling rond fietsbrug IJzer- laan	TLH/De Scheep- vaart ⁽¹²⁾
Albertkanaal vak Wijne- gem-Meerhout	Verbreding en verho- ging van 16 bruggen		De Scheepvaart
Leien fase I	Bolivarplaats – Maria-Theresialei		Gerealiseerd door Vlaams Gewest
Leien fase II	Maria-Theresialei – Noorderlaan	Incl. projectdefinitie Operaplein	SPV Brabo II ⁽¹³⁾
Tramlijn Noorderlaan- Ekeren	Tramlijn met heraanleg gewestweg	+ afbraak Hardenvoortviaduct(?) + volledige herinrichting Noorderlaan	Fase 1 SPV Brabo II ⁽¹⁴⁾ Fase 2 AWV/De Lijn

¹² De bouw van de HSL-brug en de brug voor de tweede spoorontsluiting vallen niet onder het Masterplan Antwerpen en zal Infrabel financieren.

¹³ De speciale projectvennootschappen (SPV's) zijn een samenwerkingsvorm tussen de BAM en Lijninvest (dochtervennootschap van De Lijn) en de te selecteren private partners. De te betalen beschikbaarheidsvergoedingen vallen ten laste van de begroting van het Vlaams Gewest.

¹⁴ De openbaarvervoerbrug (Noorderlaan) over het Albertkanaal maakt geen onderdeel uit van de SPV Brabo II.

Project	Omschrijving (15-12-2000 en 30-03-2010)	Concrete invulling (tot maart 2010)	Realisatie en financiering
Tramlijn Mortsel Boechout	Tramlijn met heraanleg gewestweg		Fase 1 gerealiseerd door Vlaams Ge- west Fase 2 SPV Brabo I
Tramlijn Deurne - Wijnegem	Tramlijn met heraanleg gewestweg		Fase 1: SPV Brabo I Fase 2: ?
+ stelplaats	Nieuwe tramstelplaats		SPV Brabo I
Tramlijn Mortsel Kontich	Tramlijn met heraanleg gewestweg		AWV/De Lijn
Tramlijn Hemiksem (St-Bernardse- steenweg)	Tramlijn met heraanleg gewestweg		Fase 1 gerealiseerd door Vlaams Gewest Fase 2 AWV/De Lijn
Tramlijn Linkeroever- Noord	Tramlijn met heraanleg gewestweg		AWV/De Lijn
Tramlijn Wommelgem	Tramlijn met heraanleg gewestweg		AWV/De Lijn
Tramlijn Nieuw-Zuid en Eilandje	Uitbreiding bestaande lijnen	Cadixwijk + Orteliuskaai-Rijnkaai + Noorderplaats-Rijnkaai + Londenbrug + Brusselstraat ¹⁵⁾	SPV Brabo II
Aankoop 48 trams			BAM + De Lijn
<i>Tramlijn Wilrijk</i>	<i>Ontsluiting Wilrijk en universiteit</i>		AWV/De Lijn
<i>Tramlijn Ranst (E313)</i>	<i>Sneltram Wommelgem Ranst met P+R</i>		AWV/De Lijn
<i>Tramlijn Beveren</i>	<i>Verlenging Zwijsdrecht Beveren</i>		AWV/De Lijn
<i>Lightrail Oostmalle</i>	<i>Sneltramlijn of lightrail Wijnegem Schilde (Oostmalle)</i>		AWV/De Lijn
Maatregelen zwakke weggebruiker	Aanleg fietspaden en telematica	Selectie 4 fietsprojecten	AWV
<i>Bijkomende fietsinfra- structuur</i>	<i>55 km veilige fietspa- den</i>		AWV
<i>Dynamische verkeers- signalisatie</i>	<i>Variabele bestem- mingsborden</i>		AWV
<i>Kleine ingrepen en Minder Hinder</i>	<i>Geluidschermen, signa- lisatie</i>		AWV

¹⁵ De uitbreiding van de bestaande tramlijnen gebeurt zonder wegrenovatie, maar inclusief heraanleg van de Londenbrug.

2.3 Planning

2.3.1 *Planning van de werken*

Zoals aangegeven bij de dertiende voortgangsrapportage, heeft de raad van bestuur van de BAM in juni 2009 een geactualiseerde algemene planning van het bestaande Masterplan Antwerpen besproken. In vergelijking met de planning van februari 2007 werd de uitvoering van de meeste projecten ongeveer 3 jaar later gepland.

De Vlaamse Regering heeft voor het nieuwe Masterplan 2020 nog geen algemene planning bekendgemaakt. Ze heeft wel opdracht gegeven aan de bevoegde minister een planning op te maken en die aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

2.3.2 *Stand van uitvoering*

Ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage van januari 2010 zijn de werken aan de Burchtse Weel, de Noorderlaanbrug, de Kattendijksluis en de Van Cauwelaertsluis verder in uitvoering. Mogelijk lopen de werken aan de Kattendijksluis enkele maanden vertraging op. Ook de tramlijnprojecten van Brabo I zijn in uitvoering. De BAM geeft in de veertiende rapportage toelichting bij de voortgang van die projecten.

De gewijzigde visie van de Vlaamse Regering op de Oosterweelverbinding met een tunnelvariant op rechteroever kan aanpassingen vergen aan de pompstations van de Schijn die vorig jaar zijn gebouwd. Het ontwerp voor de IJzerlaanfietsbrug is stilgelegd wegens de interferentie met de visie op het viaduct van Merksem.

De Raad van State heeft in februari 2010 het verzoek tot vernietiging van het GRUP voor de Oosterweelverbinding verworpen⁽¹⁶⁾. Daardoor werd de rechtsgrond voor de aanvraag van een bouwvergunning voor het bestaande ontwerp van de Oosterweelverbinding met het dubbel-deksviaduct verzekerd. De bouwaanvraag die de BAM op 4 mei 2009 indiende, heeft na het negatieve advies van de stad Antwerpen nog niet geleid tot een beslissing over een bouwvergunning.

In het kader van de beoogde ondertunnelde oplossing voor de verbinding Oosterweelknooppunt – R1 heeft de Vlaamse Regering op 30 maart 2010 kenbaar gemaakt onmiddellijk onderhandelingen te willen opstarten om te komen tot een contractsluiting voor het onderdeel linkeroever - Oosterweelknooppunt. De Vlaamse Regering onderzoekt of de werken op de linkeroever en voor de afgezonken Scheldetunnel al kunnen starten binnen de lopende aanbestedingsprocedure van de

¹⁶ Arrest van de Raad van State nr. 200.738 van 10 februari 2010 in zaak A.176.286/X-12.998

BAM. Als de Vlaamse Regering enkel de werken op de linkeroever en voor de afgezonken Scheldetunnel op korte termijn wil laten starten of eventueel vervolgens het dubbeldeksviaduct op de rechteroever vervangt door de beoogde boortunnels, zou dat substantiële wijzigingen van de vraagspecificatie impliceren. De rechtspraak en rechtsleer geven aan dat substantiële wijzigingen van het voorwerp van een overheidsopdracht (vóór of na contractsluiting) het gelijkheidsprincipe tussen de kandidaat-bieders in het gedrang kunnen brengen⁽¹⁷⁾. Het ligt niet voor de hand binnen de lopende aanbestedingsprocedure een gedeelte van het Oosterweelproject te laten starten in afwachting van de concretisering van de tunnelschetsen voor de rechteroever,.

2.4 Kostprijs en financiering

2.4.1 Geraamde investeringskosten

De BAM verwijst naar haar dertiende voortgangsrapportage voor het overzicht van de geraamde en de gerealiseerde investeringskosten van de diverse projecten van het bestaande Masterplan Antwerpen.

De Vlaamse Regering heeft nog geen specifieke ramingen van de kostprijs van het gewijzigde Oosterweelproject, noch van de bijkomende projecten van het Masterplan 2020. Een overzicht met indicatieve raming van de investeringskosten is opgenomen bij het Masterplan 2020. Het Rekenhof heeft dat overzicht opgenomen als bijlage 1 bij dit verslag. Het heeft de onderbouwing van de erin opgenomen informatie niet kunnen controleren. Gelet op de beperkte uitwerking van een aantal projecten zijn die ramingen wellicht niet bruikbaar als referentie voor de toekomstige investeringsbedragen.

Er is nog geen concreet zicht op de kostprijs-elementen die de Vlaamse Regering in de zomer van 2010 in rekening zal nemen bij de uiteindelijke afweging van de tunnelvariant en de brugvariant voor de Oosterweelverbinding met vergelijkbare functionaliteiten en veiligheidsnormen. De beoordeling van de kostprijs van beide varianten zal volgens de Vlaamse Regering in ieder geval op een gelijkwaardige basis en met eenzelfde methodiek dienen te gebeuren.

¹⁷ Rechtspraak: Hof van Justitie, arrest van 19 juni 2008, pressetext Nachrichten-agentur, zaak C-454/06; Europese Commissie, Beslissing nr. 264/2002, London Underground PPP case.
Gezaghebbende rechtsleer: Alexander Egger, *Europäisches Vergaberecht*, Baden-baden, Nomos Verlag, 2008, p. 303; Sue Arrowsmith, *The Law of Public and Utilities Procurement*, London, Sweet and Maxwell, 2005, p. 571 e.v.; Christopher Bovis, *EC Public Procurement: Case law and regulation*, Oxford, Oxford University Press, 2006, p. 245; David D'Hooghe (ed.), *De gunning van overheidsopdrachten*, Brugge, die Keure, 2009, p. 294-295; Peter Trepte, *Public Procurement in the EU. A practitioners guide*, Oxford, Oxford University Press, 2007, p. 436.

2.4.2 *Kosten uitgevoerde werken*

De kostprijs van de uitgevoerde werken is opgenomen in het globale kostenoverzicht dat de BAM bij haar dertiende voortgangsrapportage heeft gevoegd.

Er zijn al enkele projecten in uitvoering die samenhangen met het bestaande concept van de Oosterweelverbinding. Onder meer de kosten voor de pompstations van de Schijn en sommige onteigeningen zijn wellicht als verloren te beschouwen bij een gewijzigde uitvoering van de Oosterweelverbinding.

Zoals het Rekenhof ook al bij de dertiende rapportage heeft aangegeven, is nog steeds niet duidelijk ten laste van welke begroting de studiekosten voor de juridische en technische dienstverlening in het kader van de DAM-werkgroepen worden aangerekend.

2.4.3 *Financiering*

De beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010 bevat weinig concrete informatie over de financiering van het geactualiseerde en uitgebreide Masterplan 2020. De Vlaamse Regering houdt als uitgangspunt voor de financiering vast aan het principe van tolfinanciering, conform de Europese tolrichtlijn met een vrachtwagenverbod aan de Kennedytunnel, en aan de ESR-neutraliteit voor de investeringskosten.

De BAM heeft in december 2009 de oorspronkelijke procedure voor het aantrekken van financiering voor het Masterplan Antwerpen al formeel stopgezet. De financiering zal nu moeten worden aangetrokken door de entiteiten die verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de diverse projecten van het geactualiseerde en uitgebreide Masterplan. De dertiende voortgangsrapportage van de BAM maakte onder meer melding van een concessie aan het bestaande overheidsbedrijf nv Tunnel Liefkenshoek, dat buiten de huidige consolidatiekring van de Vlaamse overheid valt, als één van de mogelijkheden voor een ESR-neutrale tolfinanciering voor het Oosterweelproject. Daarbij zou de bestaande prefinanciering van 20% van de investeringskost door de bouwgroep en de rechtstreekse financiering van de overige 80% door de concessiehouder (nv Tunnel Liefkenshoek) worden gehandhaafd. Voldoende zekerheid over de juridische organisatiestructuur, de haalbaarheid van de beoogde tunnelvariant, de geraamde tolinkomsten en voldoende beslissingsautonomie van de concessiehouder lijken het Rekenhof essentiële elementen voor een dergelijke ESR-neutrale financiering.

De financierbaarheid van het bestaande Masterplan Antwerpen was grotendeels gebaseerd op tolinkomsten van de Oosterweelverbinding en de Liefkenshoektunnel, aangevuld met een kapitaalbreng van het Vlaams Gewest en de beschikbaarheidsvergoedingen voor de eerste reeks openbaarvervoerprojecten. De verkeersevolutie van de jongste jaren en de projecten uit het nieuwe Masterplan 2020 kunnen een invloed hebben op de trafiekprognoses, die de BAM in 2006 heeft laten

valideren. De bereidheid tol te betalen naast een systeem van rekeningrijden dat de Vlaamse Regering overweegt¹⁸), en de beschikbare alternatieven voor zowel vrachtverkeer als personenvervoer kunnen medebepalend zijn voor de toekomstige verkeersstromen en dus ook voor de haalbaarheid van de beoogde externe financiering.

Het Rekenhof herinnert aan de financieringsafspraken die zijn vastgelegd in de kaderovereenkomst van 27 juli 2007 tussen de Vlaamse Regering en de BAM. De kaderovereenkomst zal moeten worden aangepast volgens de nieuwe financieringsstructuur, de eventuele gewestwaarborg en de financiering van de bijkomende projecten van het Masterplan 2020.

De impact van het nieuwe Masterplan 2020 op de toekomstige begrotingen van de Vlaamse overheid is nog onvoldoende duidelijk. De Vlaamse Regering heeft de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken gelast op basis van de budgettaire tabel een operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten op te stellen en aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

Bij de dertiende voortgangsrapportage heeft het Rekenhof al aanbevolen duidelijk te maken op welke wijze de actueel geraamde investeringen voor de eerste reeks openbaarvervoerprojecten (Brabo I en Brabo II) zullen worden gefinancierd, rekening houdend met de in 2007 afgesproken beperking van de jaarlijkse beschikbaarheidsvergoedingen.

2.5 Risicobeheersing

2.5.1 ESR-neutraliteit en rulings

De Vlaamse Regering heeft op 9 maart 2010, vóór de regeringsbeslissing van 30 maart 2010, een nota met een beschrijving van een nieuwe concessiestructuur voor het Oosterweelproject bij de nv Tunnel Liefkenshoek aan het INR voorgelegd om de ESR-neutraliteit ervan te laten bevestigen. Het Rekenhof meent dat de ESR-neutraliteit pas duidelijk kan worden als ook de juridische organisatiestructuur, de eventueel gefaseerde realisatie en de essentiële elementen van de financiering vaststaan.

De ESR-neutraliteit van de bijkomende projecten uit het Masterplan 2020 maakt deel uit van het operationeel plan dat de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken in opdracht van de Vlaamse Regering zal opstellen. Bij de dertiende voortgangsrapportage heeft het Rekenhof aanbevolen dat het nastreven van de ESR-neutraliteit ook moet sporen met de kostenbeheersing.

¹⁸ Regeringsverklaring van 13 juli 2009. Stuk 31 (2009) – Nr. 1.

2.5.2 Juridische procedures

De Raad van State verwierp in februari 2010 het verzoek tot nietigverklaring van het GRUP voor de Oosterweelverbinding dat de Vlaamse Regering in juni 2006 vaststelde¹⁹). Daarmee is een belangrijke onzekerheid in de besluitvorming van het project uitgeklaard.

Er loopt nog een procedure over de ontoelaatbaarheid van een enkeldeksviaduct binnen de aanbestedingsprocedure van de BAM voor het Oosterweelproject.

2.5.3 Risicomanagement

De BAM had al eerder een systeem van risicomanagement voor het Oosterweelproject voorbereid. De BAM heeft zich voorgenomen de risico-inventarislijst van eind 2008 te actualiseren en het geplande verzekeringsprogramma te optimaliseren. Bij de twaalfde en de dertiende voortgangsrapportage heeft het Rekenhof aangegeven dat de beheersing van een aantal risico's buiten de mogelijkheden van de BAM valt. De verdere besluitvorming binnen de Vlaamse Regering en de daaraan gekoppelde definitieve structurering van het Oosterweelproject kunnen bijkomende juridische, financiële en organisatorische risico's meebrengen. De beheersing van de risico's die relevant zijn voor de realisatie van de doelstellingen van het Masterplan 2020, vormt volgens het Rekenhof een cruciale uitdaging voor de Vlaamse Regering en de betrokken overheidsdiensten.

Het Rekenhof wijst op de mogelijke impact van de gewijzigde plannen voor het viaduct van Merksem en voor de verbinding van het Oosterweelknooppunt met de R1 op de vergunningenprocedure. Voor de gewijzigde onderdelen van de Oosterweelverbinding zal in principe een aangepaste project-MER en GRUP alsook een nieuwe bouwvergunning nodig zijn. De verdere consequenties op het vergunningentraject heeft het Rekenhof binnen het beperkte bestek van zijn controle niet onderzocht.

Het Rekenhof heeft al herhaaldelijk aanbevolen dat de Vlaamse Regering en de andere betrokken agentschappen van de Vlaamse overheid moeten aangeven hoe ze omgaan met de belangrijkste risico's voor de onderdelen van het Masterplan Antwerpen die buiten de verantwoordelijkheid van de BAM vallen. De uitbreiding in het Masterplan 2020 maakt het risicomanagement van de Vlaamse Regering en de andere betrokken agentschappen nog belangrijker.

¹⁹ Arrest van de Raad van State nr. 200.738 van 10 februari 2010 in zaak A.176.286/X-12.998.

2.5.4 *Maatschappelijk draagvlak*

De BAM verwijst in zijn veertiende voortgangsrapportage naar het doelgroepenoverleg en de Minder Hinder-aanpak voor de lopende projecten van het Masterplan Antwerpen.

Het Masterplan 2020 stelt dat een gebiedsgerichte en participatieve aanpak noodzakelijk is. Een ingreep op de verkeersinfrastructuur staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een geïntegreerde visie inzake mobiliteit, ruimtelijke ontwikkeling, economische ontwikkeling en leefbaarheid van een groter omliggend gebied. Een dergelijke participatieve aanpak is ook onontbeerlijk om een maatschappelijk draagvlak te creëren, aldus het Masterplan 2020.

2.6 **Projectorganisatie**

Eén van de DAM-werkgroepen die de Vlaamse Regering in oktober 2009 bij het ministerieel comité heeft opgericht, zou de noodzakelijke reorganisatie van de juridische entiteiten (BAM en nv Tunnel Liefkenshoek) onderzoeken. Uit de overzichtstabel bij het Masterplan 2020 blijkt dat de BAM in de toekomst slechts een beperkte rol zal hebben bij de financiering, de realisatie, het beheer en de exploitatie van verkeersinfrastructuur in de Antwerpse regio, zoals bedoeld in het oprichtingsdecreet van 13 december 2002. De Vlaamse Regering zal een projectleider aanstellen die rapporteert aan een stuurgroep, samengesteld uit het ministerieel comité DAM, de voorzitter van de BAM en vertegenwoordigers van de stad Antwerpen. De Vlaamse Regering zal de taakomschrijving en bevoegdheden van de projectleider en de toekomstige rol van de BAM concretiseren.

Het Rekenhof herinnert ook aan de raamovereenkomst die het Vlaams Gewest op 1 oktober 2001 sloot met een studiegroep voor de begeleiding bij de voorbereiding, de studies, de coördinatie, het haalbaarheidsonderzoek, het alternatievenonderzoek, de prospecten, de implementatie en het begroten en aanbestedingsklaar maken van de verschillende deelprojecten van het Masterplan Antwerpen. Het Vlaams Gewest heeft de kaderovereenkomst gesloten voor een looptijd van tien jaar (verlengbaar met twee keer één jaar) en in 2003 overgedragen aan de BAM. Intussen zijn er 33 deelcontracten gesloten die de ruime dienstverleningsopdracht concretiseren. Het is niet mogelijk alle verdere studies voor het Masterplan 2020 te laten uitvoeren binnen de verlengbare looptijd van de bestaande raamovereenkomst van 1 oktober 2001.

3 Conclusies

Over de kwaliteit van de voortgangsrapportage

1. De informatie in de veertiende voortgangsrapportage steunt onder meer op de diverse documenten die aan de raad van bestuur van de BAM en aan de Vlaamse Regering zijn meegedeeld. De informatie komt overeen met de toelichtingen die het Rekenhof van de BAM heeft gekregen.
2. In de schriftelijke voortgangsrapportage heeft de BAM summiere informatie opgenomen over het Masterplan 2020 naar aanleiding van de regeringsbeslissing van 30 maart 2010. De overzichtstabel bij het Masterplan 2020 geeft een indicatie van de vermoedelijke organisatie van de verdere realisatie van de diverse infrastructuurprojecten. Het Rekenhof heeft vanwege de Vlaamse Regering toelichting ontvangen bij het Masterplan 2020.
3. De veertiende voortgangsrapportage van de BAM is gestructureerd en ingevuld met de informatie-elementen die de parlementaire commissie in 2005 heeft vooropgesteld en beschrijft de ontwikkelingen van de diverse infrastructuurprojecten van het bestaande Masterplan Antwerpen en de aanpak van de BAM.

Over de recente ontwikkelingen in het Masterplan Antwerpen

4. De beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010 impliceert een essentiële wijziging van het referentiekader voor de verkeersinfrastructuurprojecten van het Masterplan Antwerpen. De gewijzigde visie op het Oosterweelproject, de bijkomende projecten uit het Masterplan 2020 en de aangekondigde reorganisatie van de BAM maken toekomstige voortgangsrapportages van de BAM over de projecten van het bestaande Masterplan Antwerpen uit 2000, zoals beoogd met de beslissing van de commissie van 22 maart 2005 minder relevant.
5. Over de reikwijdte, de verantwoordelijkheden, de planning, de kostprijs en de financiering van de bijkomende infrastructuurprojecten van het Masterplan 2020 is voorlopig alleen indicatieve informatie beschikbaar. De indicatieve kostprijsramingen voor de bijkomende projecten van het Masterplan 2020 maken de impact op de toekomstige begrotingen van de Vlaamse overheid nog niet voldoende duidelijk.
6. De beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010 maakt onvoldoende duidelijk op basis van welke concrete elementen de tunnel- en brugvariant voor het sluiten van de ring op rechteroever moeten worden vergeleken. Bij een gewijzigde uitvoering van de Oosterweelverbinding zijn wellicht enkele investeringen en sommige onteigeningen als verloren te beschouwen.

7. De gewijzigde visie van de Vlaamse Regering op het Oosterweelproject heeft essentiële implicaties op de handhaving van de lopende aanbestedingsprocedure en het vergunningentraject zoals de BAM die tot nog toe heeft gebruikt of voorbereid. Een gedeeltelijk hergebruik van die procedures voor een snelle realisatie van een gewijzigd Oosterweelproject ligt niet voor de hand. De huidige onduidelijkheid over de uiteindelijke uitvoeringsvariant voor het Oosterweelproject, een eventuele fasering ervan en de reorganisatie van de BAM maken ook de financiering en de ESR-neutraliteit onzeker.
8. De uitbreiding in het Masterplan 2020 maakt het risicomanagement van de Vlaamse Regering en de andere betrokken agentschappen belangrijker.
9. Het is niet duidelijk ten laste van welke begroting de studiekosten voor de juridische en technische dienstverlening in het kader van de DAM-werkgroepen worden aangerekend. Het is niet mogelijk alle verdere studies voor het Masterplan 2020 te laten uitvoeren binnen de looptijd van de bestaande raamovereenkomst van 1 oktober 2001, ook niet na een eventuele verlenging met twee jaar.

4 Aanbevelingen

Voor de commissie

1. Als de commissie een gestructureerde informatievoorziening met periodieke voortgangsrapportages wil over het geheel van het nieuwe Masterplan 2020, is een aanpassing van de beslissing van 22 maart 2005 van de toenmalige commissie raadzaam. Rekening houdend met de consequenties van de regeringsbeslissing van 30 maart 2010 kunnen nieuwe afspraken over de organisatie van de informatievoorziening noodzakelijk zijn.

Voor de Vlaamse Regering

2. Zodra de Vlaamse Regering in de zomer 2010 meer duidelijkheid heeft over de uiteindelijke invulling van het Oosterweelproject en over een meer concrete kostprijs, financiering en organisatie van het nieuwe Masterplan 2020, moet ze al die informatie toevoegen aan het operationeel plan dat de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken voorbereidt. Dit document kan dan een uitgangspunt vormen voor de verdere voorbereiding, realisatie en beheersing van de projecten, alsook een referentiekader voor toekomstige beleidsverantwoording.
3. De Vlaamse Regering moet bij haar eindbeslissing transparant communiceren over de vergelijking van de functionaliteiten, de kostprijs en de realisatietermijn alsook van de veiligheidsvoorwaarden van de tunnel- dan wel brugvariant om de Antwerpse ring op de rechteroever te sluiten. Ook de kosten van voorbereiding en studies moeten daarbij worden geïnventariseerd.
4. De Vlaamse Regering moet de grootste omzichtigheid aan de dag leggen om binnen de lopende aanbestedingsprocedure en het vergunningentraject al een gedeelte van het Oosterweelproject te laten starten in afwachting van de concretisering van de tunnelschetsen voor de rechteroever.
5. De Vlaamse Regering moet de kostprijs en de budgettaire impact van het nieuwe Masterplan 2020 preciezer inschatten. Het Rekenhof heeft al eerder aanbevolen dat het nastreven van de ESR-neutraliteit moet sporen met de kostenbeheersing.
6. De Vlaamse Regering moet de bijkomende risico's van het Masterplan 2020 inventariseren. Daarbij moeten de Vlaamse Regering en de betrokken overheidsdiensten passende beheersmaatregelen uitwerken. Onder meer de aanbevelingen van de Commissie voor Versnelling van Maatschappelijk Belangrijke Investeringsprojecten kunnen daarbij als leidraad worden gebruikt.
7. De aanrekening van de kosten voor juridische en technische dienstverlening in het kader van de DAM-werkgroepen moet transparant

worden gemaakt. De externe dienstverlening voor de verdere voorbereiding of uitwerking van het nieuwe Masterplan 2020 moet aan de mededinging worden onderworpen.

Voor de BAM

8. Rekening houdend met de recente evoluties van de verkeersstromen en de gewijzigde infrastructuurplannen van het Masterplan 2020, moet de BAM nagaan in hoeverre de vroeger gevalideerde trafiekprognoses relevant blijven en wat de impact is van de recente evoluties op de toekomstige financieringsmogelijkheden.
9. In het geval dat de Oosterweelverbinding niet volgens de voorbereide aanbestedingsprocedure kan worden gerealiseerd, moet de BAM een overzicht maken van de studies, onteigeningen, verbonden investeringen of geschillen, alsook van alle daaraan verbonden uitgaven en verwachte kosten, voor zover die als verloren moeten worden beschouwd of niet kunnen worden gerecupereerd.

Bijlage 1   Overzicht Masterplan 2020

Bij het Masterplan 2020 dat de Vlaamse Regering op 30 maart 2010 heeft goedgekeurd is een overzicht gevoegd van de geactualiseerde en bijkomende verkeersinfrastructuurprojecten. Het Rekenhof geeft hierna dat overzicht ter informatie weer. Het heeft de onderbouwing van de gegevens niet gecontroleerd en geeft geen enkele validatie over de gehanteerde calculatiemethodes of het realiteitsgehalte van de ramingen. Het overzicht geeft de belangrijkste projectonderdelen weer, een indicatieve raming, de vooropgestelde projecteigenaar, de beoogde aanbestedingswijze en de stand van ontwerp.

In de onderstaande tabel wordt ervoor gewaarschuwd dat de ramingen steunen op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en de aanbestedingsbundel is opgemaakt. De onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief te worden beschouwd.

Bij de ramingen in onderhavige tabel dient benadrukt te worden dat deze gebaseerd zijn op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en het aanbestedingsbundel is opgemaakt. Onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief gezien te worden.						
Project	Raming (mln Euro)	Projecteigenaar	aanbestedingswijze	Opmerkingen	procedureel	
Oosterweelverbinding						
Oosterweelverbinding – DBFM - m.i.v. Stedelijke ringweg Noord	2200	TLH	PPS	DSO	Stedenbouwkundige vergunning aangevraagd	
Onteigeningen	41	BAM	regulier	Kosten worden gerecupereerd uit vergoeding van TLH aan BAM (ter beschikking stellen van gronden)	lopende	
Burchtse Weel, Middenvijver, nutsleidingen, e.a.	59	TLH	regulier	Kosten door BAM aangegaan en te recupereren bij TLH	lopende	
Bijkomende kosten thv Schijnpoort	500*	TLH	regulier / PPS	Stedelijke ringweg: Na te kijken of alle kosten verhaalbaar zijn op tol (tolrichtlijn)	conceptontwerp	
		AWV	PPS	Doorgaande Ringweg: Mogelijke koppeling met stedenbouwkundige projectontwikkeling	conceptontwerp	
*: 500 mio te verdelen tussen projectpartners TLH en AWV						
Groene Singel						
Stedelijke/Doorgaande Ringweg	273	MOW (AWV / Lijn)	PPS	TLH zal de controle over (en beheer van) de drie Scheldekruisingen opnemen, m.i.v. de toegangswegen. Kennedytunnel met Spagettiknoop en SRW/DRW zou in dat geval bij TLH kunnen (als PPS tegenpartij)	conceptontwerp	
Stadsboulevard met Singeltram	61	MOW (AWV / Lijn)	regulier	Herinrichting van huidige Singel i.s.m. Stad. Zou met DBFM-formule kunnen.	alle procedures te doorlopen	
Openbaar Vervoer						
Brabo 1	125	MOW (Lijn / AWV)	PPS	Zie beslissingen VR mei 2009 (30 mln/jaar)	in uitvoering	
Deurne-Wijnegem					in uitvoering	
Deurne-Wijnegem – fase 2	TBD			tramlijn Deurne Wijnegem over Albertkanaal, mogelijke koppeling met sluizencomplex	in uitvoering	
Stelplaats Deurne					in uitvoering	
Mortsel-Boechout					in uitvoering	
Brabo 2	210	MOW	PPS	Zie beslissingen VR mei 2009 (30 mln/jaar)	voortontwerp loopt, alle andere procedures te doorlopen	
Operaplein	59	MOW/Stad				
Leien fase II	55					
Eilandje / Brusselsestraat	28					
Ekeren	69					

Bij de ramingen in onderhavige tabel dient benadrukt te worden dat deze gebaseerd zijn op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en het aanbestedingsbundel is opgemaakt. Onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief gezien te worden.					
Project	Raming (mln Euro)	Projecteigenaar	aanbestedingswijze	Opmerkingen	procedureel
OV-projecten tweede fase					
Morstel-Kontich	41	MOW (Lijn / AWW)	PPS / regulier	Valt te beoordelen als DBFM of klassiek. Eveneens te beoordelen of we dit in 1 of meerdere pakketten stoppen samen met doortrekking N1 - N171	Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Hemiksem (StBernardsestw)	38	MOW (Lijn / AWW)			Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Borsbeek-Wommelgem	27	MOW (Lijn / AWW)			Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Linkeroever Noord	25	MOW (Lijn / AWW)			Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Nieuw Zuid	12	MOW (Lijn / AWW)			Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Ekeren - Leugenberg	30	MOW (Lijn / AWW)			Enkel concepten, alle andere procedures te doorlopen
Aankoop 17 trems	34	Lijn			procedures te doorlopen
Bruggen Albertkanaal					
Noorderlaanbrug	26	TLH	regulier	kosten verwant aan OWV	in uitvoering
Spoorbruggen	37	TLH	regulier	kosten verwant aan OWV	klaar voor aanbesteding (met infabel)
Ijzerlaanbrug	12	TLH	regulier	kosten verwant aan OWV	definitief ontwerp, klaar voor bouwwaanvraag en aanbesteding
Brug Deurnebal	17	De Scheepvaart	regulier	klassieke aanpak te verkiezen	conceptontwerp
Bruggen tweede fase					
Theunisbrug	24	De Scheepvaart	regulier		conceptontwerp
Brug Kruinigestraat (nieuw)	9	De Scheepvaart	regulier		conceptontwerp
Hoogmolenbrug	29	BAM	regulier	koppeling aan A102 (in reservatiestrook)	on hold wegens locatie-onderzoek (A102)
Sluizen					
Van Cauwelaertsluis	58	BAM/AMT	PPS	PPS structuur met GHA	in uitvoering
Royerssluis	74	BAM/AMT	PPS	PPS structuur met GHA	conceptontwerp
Kattendijksluis	17	LHT	regulier	kosten verwant aan OWV	in uitvoering
Fietspaden	15	AWV	regulier	realisatie fietsroutenetwerk	ontwerpen lopen
Totaal 1	3705				

Bij de ramingen in onderhavige tabel dient benadrukt te worden dat deze gebaseerd zijn op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en het aanbestedingsbundel is opgemaakt. Onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief gezien te worden.						
Project	Raming (mln Euro)	Projecteigenaar	aanbestedingswijze	Opmerkingen		procedureel
Bijkomende projecten						
Bijkomende tramlijnen						
Tramlijn Wilrijk	pm	MOW (Lijn / AWW / stad)				conceptontwerp
Tramlijn E313	pm	MOW (Lijn / AWW / stad)				conceptontwerp
Tramlijn Beveren	pm	MOW (Lijn / AWW / stad)				conceptontwerp
Lightrail Oostmalle	pm	MOW (Lijn / AWW / stad)				conceptontwerp
Het betreft in totaal de aanleg van 23 km tramlijnen	230	MOW (Lijn / AWW / stad)	PPS / regulier	DBFM-aanpak is mogelijk (sneltram, ...). Te bekijken of dit via 1 of meerdere pakketten kan		
Uitbreiding bruggen Albertkanaal						
brug Meerhout Vorst (n° 34)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Meerhout Veedijk (n° 35)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Eindhout (n° 36)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Geel Stelen (n° 37)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Geel Oevel (n° 38)		Via Invest	PPS	onderdeel Noord Zuid Kempen		conceptontwerp
Olen Hoogbuurt (n° 39)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Sluisbrug Olen (n° 40)	1,5	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Herentals Herenthout (n° 42)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Herentals Lier (n° 43)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Herentals Lier (n° 44)	16	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Grobendonk (n° 45)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Viersel (n° 46)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Massenhoven (n° 47)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Oelegem (n° 48)	12	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Oelegem I (n° 49)	6	De Scheepvaart	regulier			conceptontwerp
Het betreft het verhogen of vervangen van 16 bijkomende bruggen	95,5	De Scheepvaart				

Bij de ramingen in onderhavige tabel dient benadrukt te worden dat deze gebaseerd zijn op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en het aanbestedingsbundel is opgemaakt. Onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief gezien te worden.						
Project	Raming (mln Euro)	Projecteigenaar	aanbestedingswijze	Opmerkingen	procedureel	
Uitbreiding fietsnetwerk						
Fase 3	12 AWW		regulier	realisatie fietsroutenetwerk	conceptontwerp	
Wegeninfrastructuur						
Dynamische verkeerssignalisatie	25 AWW (VVC)		regulier		conceptontwerp	
E34/E313	5 AWW		regulier		verkeersstudie klaar	
Spaghettiknoop Zuid	89 TLH/AWW		PPS	deel stedelijke ringweg	conceptontwerp	
knooppunten 1 tot en met 3	15		regulier		conceptontwerp	
knooppunt 4	4,2		regulier		technisch ontwerp klaar	
knooppunt 4 bis	6		regulier		conceptontwerp	
knooppunt 5 bis	1,2		regulier		conceptontwerp	
knooppunt 5	8,5		regulier		conceptontwerp	
knooppunt 6	9		regulier		conceptontwerp	
knooppunt 7 bis	4		regulier		voortontwerp beschikbaar	
knooppunt 8	8		regulier		voortontwerp + project MER loopt	
knooppunt 9	4,5		regulier		conceptontwerp	
Totaal heraanleg R4	60,4 AWW		regulier		conceptontwerp	
A102	726 AWW		PPS	PPS met Infrabel (cfr. Diabolo)	conceptontwerp	
Bouw tweede Tijsmanstunnel	LHT/GHA		PPS		MER studie loopt (in opdracht GHA)	
Waastrand						
Oostelijke tangent in Sint-Niklaas	10 AWW		regulier		ontwerpstudie en RUP lopen	
Verbindingsweg E34-N70	10 AWW		regulier		conceptontwerp	
Parallelwegen tussen Sint-Niklaas en Zwijndrecht	38 AWW		regulier		conceptontwerp	
Zuidostrand						
Aanpassingen R11	TBD AWW		regulier		conceptontwerp	
Wommelgem – luchthaven					conceptontwerp	
doortocht Mortsel					conceptontwerp	
Kontich verbinding Boniverlei-Antwerpsesteenweg	5 AWW		regulier	verbonden met tramlijn Mortsel Kontich	conceptontwerp	
Mortsel verbinding N10-R11	7 AWW		regulier		conceptontwerp	
Ontsluiting Rupelzone naar A12	10 AWW		regulier		conceptontwerp	
Begeleidende maatregelen Minder Hinder	TBD AWW		regulier		conceptontwerp	

Bij de ramingen in onderhavige tabel dient benadrukt te worden dat deze gebaseerd zijn op de huidige administratieve stand van het dossier. Een correcte raming is slechts mogelijk nadat alle vereiste procedures werden doorlopen en het aanbestedingsbundel is opgemaakt. Onderstaande bedragen dienen dan ook als indicatief gezien te worden.					
Project	Raming (mln Euro)	Projecteigenaar	aanbestedingswijze	Opmerkingen	procedureel
omvorming N49 Expresweg					
Brug over N49 thv N448 – Stoepestraat	2 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug over N49 thv N458 – Nieuwburgstraat	2,25 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug over N49 thv Oosthoekstraat	2,25 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug over N49 thv Stroomstraat	2,5 AWV		regulier		conceptontwerp
Verkeerswisselaar N49/N456	5 AWV		regulier		conceptontwerp
Fietspad Aalstgoed – N434	0,3 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug voor fietsers thv Sint-Jansdreef	0,75 AWV		regulier		conceptontwerp
Tunnel thv N455 – Sint-Laureinssesteenweg	5 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug voor lokaal verkeer thv Celieplas	2 AWV		regulier		conceptontwerp
Vervolledigen verkeerswisselaar N49/N44 en aansluiten N410	1 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug over N49 thv N410 en aanleg 2 rotondes	3 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug (of tunnel) thv Vakebuurtweg	2 AWV		regulier		conceptontwerp
Laterale weg (Kanaal van Schipdonk)	2,75 AWV		regulier		conceptontwerp
Brug (of tunnel) thv Passiedreef-Vakebuurtstraat	2 AWV		regulier		conceptontwerp
Aanpassingen aan laterale wegen	4,5 AWV		regulier		conceptontwerp
Ombouw N49 Damme	15 AWV		regulier		conceptontwerp
Totaal N49	52,3				
Totaal 2	1375				

Bijlage 2 Antwoorden op vragenlijst

Naar aanleiding van de beslissing van de Vlaamse Regering van 30 maart 2010 heeft het Rekenhof bij brief van 2 april 2010, kenmerk N 10-3.052.584 B81, aan de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken een vragenlijst voorgelegd ter verduidelijking van de regeringsbeslissing over het Masterplan 2020. De vragen en de antwoorden die het Rekenhof namens de betrokken minister heeft ontvangen, zijn hierna integraal weergegeven.

KADER

1. Blijven de uitgangspunten en randvoorwaarden van Masterplan Antwerpen van 15/12/2000, zoals opgenomen in kaderovereenkomst met BAM en bevestigd in de regeringsbeslissing van 28 maart 2009 nog van kracht in het nieuwe Masterplan 2020 ?
  - a. Tolfinanciering
  - b. Vrachtwagenverbod Kennedytunnel
  - c. ESR-neutraliteit
  - d. Beperkte risico's bij het Vlaams Gewest

De uitgangspunten en randvoorwaarden van het Masterplan zoals bevestigd in de regeringsbeslissing van 28 maart 2009 en het regeerakkoord blijven ook nu nog van kracht.

2. Vormen de diverse projecten van het Masterplan 2020 een één en ondeelbaar masterplan zoals het Masterplan 2000, waarvoor een gezamenlijke afstemming en communicatie nodig is ?

De Antwerpse regio heeft een bijzonder complex mobiliteitssysteem met concurrerende polen : de stad, de rand, de haven, het doorgaande verkeer. Het is een situatie die zich ook elders in Europa voordoet. In haar groenboek "Een nieuwe stedelijke mobiliteitscultuur" stelde de Europese commissie in 2007 de belangrijkste uitdagingen op het gebied van stedelijke mobiliteit voor : vlot verkeer in groenere steden, slimme mobiliteit en een toegankelijk en veilig multimodaal vervoerssysteem. Eenzelfde visie is terug te vinden in het toekomstplan van Vlaanderen In Actie (VIA), doorbraken 2020. Eén van de belangrijke uitdagingen formuleert Vlaanderen als slimme draaischijf van Europa. Om deze uitdaging te realiseren wordt een breed actieplan voorgesteld. De regio Antwerpen is de uitgelezen plek, door haar centrale ligging, haar stedelijke context, de wereldhaven en economische cluster, om de visie van VIA te implementeren.

Uit deze beleidsvisie volgt de noodzaak om het Masterplan Mobiliteit Antwerpen te actualiseren en op te waarderen tot het Masterplan 2020. Het Masterplan 2020 dient zich volledig in deze Europese en Vlaamse beleidsvisie in te passen. Het Masterplan 2020 wordt geïntegreerd in de normale beleidscyclus van de Vlaamse overheid in het algemeen en van het ministerie Mobiliteit en Openbare Werken in het bijzonder.

Het Masterplan 2020 is meer dan een verzameling van prioritaire infrastructuurwerken. Het is een geïntegreerd en samenhangend geheel van werken, dat rekening houdt met een brede waaier van bijkomende beleidsmaatregelen op vlak van milieu, fiscaliteit, stedenbouw en organisatie van mobiliteit in een ambitieus modal shift plan. Er wordt een actief beleid gevoerd om het gebruik van de spoor- en waterinfrastructuur voor vrachtvervoer te bevorderen en meer personen aan te moedigen alternatieven voor de wagen te gebruiken. Tegen 2020 moet minstens de helft van alle verplaatsingen in de Antwerpse agglomeratie met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet gebeuren.

Voor de implementatie van het Masterplan 2020 zal een goede afstemming en een overkoepelende communicatie belangrijk zijn.

REIKWIJDTE

3. Geef een beknopte omschrijving op hoofdlijnen van de reikwijdte van de gewijzigde projecten uit het Masterplan Antwerpen 2000 en van de bijkomende projecten uit het Masterplan 2020. Vermeld daarbij welke instantie zal instaan voor de realisatie en welke instantie verantwoordelijk is voor de financiering.
  - a. Oosterweelproject met aangepaste aansluiting op de R1 te Merksem en de eventuele tunnelvariant op rechteroever
  - b. Eventuele aanpassingen aan de stedelijke en doorgaande ringweg op de R1 en de Groene Singel
  - c. Aanleg A102 onder het maaiveld (gecombineerd met tweede spoorontsluiting)
  - d. Verbetering doorstroming vanuit het Westen
  - e. Betere benutting Liefkenshoek-tunnel
  - f. Heraanleg R4 Gent en ombouw N49
  - g. Tramlijn Wilrijk
  - h. Tramlijn Ranst
  - i. Tramlijn Beveren
  - j. Tram/lightrail Oostmalle
  - k. Uitbreiding fietsnetwerk

- l. Verhoging 16 bruggen Albertkanaal tot Meerhout
- m. Aanpassing viaduct Merksem
- n. Knelpunten toegangswegen ring Antwerpen (E34/E313, E19, A12)
- o. Heraanleg spaghettiknoop met toegang Petroleum Zuid
- p. Aanpak sluipverkeer Zuidoostrand

Voor de reikwijdte van de gewijzigde projecten uit het masterplan 2000 verwijzen we naar de desbetreffende hoofdstukken uit de rapportage van de NV BAM (zie veertiende voortgangsrapportage, hoofdstuk 2: scopewijzigingen van het masterplan Antwerpen en hoofdstuk 3: de masterplan-projecten).

Voor de reikwijdte van de bijkomende projecten uit het masterplan 2020 verwijzen we naar het document “Masterplan 2020 – bouwstenen voor de uitbreiding van het masterplan mobiliteit Antwerpen” (VR 2010 3003 DOC.0253). Dit document omvat de reikwijdte van de verschillende projecten op het ogenblik van de beslissing.

Wat de verantwoordelijken betreft voor de realisatie en de financiering werd binnen de Vlaamse Regering afgesproken dat de Minister van mobiliteit en openbare werken gelast wordt om, op basis van de budgettaire tabel een operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten op te stellen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Vlaamse Regering, rekening houdend met de afspraken inzake Oosterweel. De opstelling van dit operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten loopt momenteel nog.

4. Zijn de functionaliteiten van een tunnelvariant van de Oosterweelverbinding en van een eventuele stedelijke ringweg al vastgelegd voor stedelijk dan wel doorgaand verkeer ? Welke veiligheidsnormen en ontwerpvoorwaarden zijn van toepassing voor de bedoelde tunnels ?

De functionaliteiten waarvan sprake bij de tunnelvariant zijn dezelfde als deze voor de brugvariant. De veiligheidsnormen zijn de geldende normen zoals vastgelegd in de EU tunnelrichtlijn en de NOA ontwerprichtlijn voor wegen (Nieuwe Ontwerprijrichtlijn Autosnelwegen - Ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW) red. R. Dubbeldam (Grafisch Atelier Wageningen), Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat (RWS), Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV), Bouwdienst (BD), Platform Wegontwerp, enz. 2007), zoals ook richtinggevend gehanteerd in Vlaanderen.

De uitwerking van de diverse maatregelen dient rekening te houden met een gewijzigde en aan verandering onderhevige regelgevende context. De nieuwe Europese regelgeving inzake tunnelveiligheid beïnvloedt het ontwerp en de exploitatie van tunnels en heeft een invloed op de investerings- en beheerskosten. Soortgelijke richtlijnen heeft Europa in voorbereiding voor het hoofdwegennet en bepalen in grote mate het ontwerp op het vlak van veiligheid. De Europese tolrichtlijn is strenger geworden en bakent de tariefzetting af bij betolling van knooppunten op het Europese hoofdwegennet (TERN), met een belangrijke impact op de tolinkomsten. Ook de evolutie m.b.t. rekeningrijden dient op de voet gevolgd te worden om tot een geïntegreerde en afgestemde aanpak inzake tolinning te komen.

PLANNING

5. Kan de beoogde aanpassing van het viaduct van Merksem worden gerealiseerd binnen de lopende bouwvergunningsprocedure voor de Oosterweelverbinding en binnen de lopende aanbestedingsprocedure ? Zijn de juridische mogelijkheden en risico's ter zake onderzocht ?

Een aanpassing aan het viaduct van Merksem kan niet binnen de huidige aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning worden ingebracht, maar impliceert voor deze aanpassing een nieuwe vergunningsaanvraag. Afhankelijk van de wijzigingen die men ter hoogte van Merksem wenst, kan dit ook leiden tot een aangepast GRUP.

Voor het gebied ten noorden van de Schijnpoort kan uit de gezamenlijke lezing van de stedenbouwkundige voorschriften en het verordenend grafisch plan ("Merksebrug") immers worden opgemaakt dat de ongelijkvloerse wegeninfrastructuur in de vorm van een brug/viaduct moet worden aangelegd. Dit betekent dat voor een eventuele aanleg van een tunnel (voor de DRW) een nieuw GRUP noodzakelijk is. Hetzelfde geldt indien een bredere strook nodig is dan aangeduid in het RUP. Een dergelijke RUP-procedure kan op zich in principe vrij vlot en relatief snel doorlopen worden – afhankelijk van de MER (zie punt 6).

Binnen de stedenbouwkundige voorschriften van het RUP is wel de realisatie van de nodige milderende maatregelen mogelijk, met inbegrip van infrastructuur en bebouwing in functie van visuele en geluidsbuffering. Voor een gebeurlijke invulling van de ruimte onder het viaduct en voor eventuele bebouwing of (al dan niet groen-)infrastructuur buiten de

begrenzing van het RUP valt men terug op de geldende gewestplanbestemmingen, die hier toch vrij veel mogelijkheden bieden (onder meer stedelijke ontwikkelingen en industriële bestemmingen).

6. Kan een tunnelversie tussen de Oosterweelknoop en de aansluiting van de R1 op rechteroever worden gerealiseerd binnen het huidige GRUP, plan-MER en project-MER, binnen de lopende bouwvergunningsprocedure voor de Oosterweelverbinding en binnen de lopende aanbestedingsprocedure van de BAM ? Zijn de juridische mogelijkheden en risico's ter zake onderzocht ?

Een tunnel in plaats van de LangeWapperViaduct wijkt af van wat het GRUP Oosterweelverbinding op plan of in de voorschriften voorziet. Dus is daarvoor een nieuw GRUP nodig. Het GRUP voorziet immers formeel in een brug, geen tunnel.

Wat betreft de MER-verplichtingen in relatie tot de globale goedgekeurde plan-MER Oosterweel is het voorbarig om een bindende uitspraak te doen. Hiervoor is bijkomend overleg aangewezen. Afhankelijk van het resultaat en na voldoen van de eventueel voortvloeiende MER-verplichting kan een plenaire vergadering over het voorontwerp van GRUP georganiseerd worden twee maanden na ontvangst van de plannen. Het betreft immers al bij al relatief beperkte aanpassingen aan het bestaande GRUP voor de Oosterweelverbinding. Indien de procedure vlot kan verlopen, zou op een klein jaar kunnen overgegaan worden tot een definitieve vaststelling van het GRUP.

Zo goed als zeker is voor een en ander ook een (aanpassing van de) project-MER nodig omdat vermoedelijk de 'viertunnels-variant' daarin niet zal zijn besproken, evenmin als de DRW in tunnelversie. Dit kan vanzelfsprekend gedeeltelijk parallel verlopen met de GRUP-procedure.

De tunnelvariant in plaats van de LangeWapperViaduct inbrengen in de lopende vergunningsaanvraag is uitgesloten (procedureel en strijdig met GRUP). De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor tunnels in plaats van de Lange Wapper Viaduct kan ingediend worden op een moment dat het (wijzigende) GRUP ver genoeg is in procedure, ver genoeg in die zin dat min of meer duidelijk is dat er geen aanpassingen meer aan het ontwerp-GRUP nodig zullen zijn ingevolge bijvoorbeeld de adviezen en bezwaren. In het andere geval zou dit immers leiden tot een parallelle bijstelling van de vergunningsaanvraag en dan riskeert men die procedure te moeten overdoen. De vergunningsaanvraag kan ove-

rigens ook maar starten op het moment dat de (aangepaste of nieuwe) project-MER klaar is, want die moet bij de aanvraag gevoegd worden (vormt een volledigheidseis).

7. Kan de Vlaamse Regering op korte termijn al een gedeelte van de werken voor Oosterweelverbinding opdragen binnen de lopende aanbestedingsprocedure van de BAM, los van de bevestiging van een tunnelvariant dan wel het ontworpen dubbeldeksviaduct ? Zijn de juridische mogelijkheden en risico's ter zake onderzocht ?

Deze vragen maken deel uit van de opvolging die momenteel gegeven wordt aan de regeringsbeslissing van 30 maart jongstleden. De Vlaamse Regering heeft ter zake opdracht gegeven om na te gaan of een gedeelte van de werken binnen de lopende aanbestedingsprocedure al gegund kan worden, dit uiteraard binnen het bestaande wettelijke kader.

Een gedeeltelijke stedenbouwkundige vergunning, namelijk vanaf Kennedytunnel tot en met Oosterweelknoop kan overwogen worden, weliswaar mits rekening te houden met een aantal te onderzoeken risico's.

8. Op welke basis zal de realisatietermijn van een tunnelvariant en de brugvariant voor de Oosterweelverbinding worden vergeleken?

De beoordeling van de realisatietermijn van beide varianten zal op een gelijkwaardige basis en met eenzelfde methodiek dienen te gebeuren.

KOSTPRIJS

9. De minister-president heeft tijdens het actualiteitsdebat van 31 maart 2010 toegezegd om een indicatieve raming van de kostprijs van het Masterplan 2020 aan de parlementaire commissie te bezorgen. Gelieve voor elk nieuw project van het Masterplan 2020, alsook voor de gewijzigde projecten (tunnelvariant Oosterweel en aanpassing viaduct Merksem), de thans beschikbare indicatieve raming van de investeringskost in een overzicht te vermelden.

Voor de beschikbare indicatieve raming en investeringskost wordt verwezen naar de tabel als bijlage⁽²⁰⁾.

10. Op welke basis zal de kostprijs van de tunnelvariant en de brugvariant voor de Oosterweelverbinding worden vergeleken ? Welke elementen worden daarbij concreet in rekening gebracht ?

De beoordeling van de kostprijs van beide varianten zal op een gelijkwaardige basis en met eenzelfde methodiek dienen te gebeuren.

FINANCIERING

11. Welke projecten van het Masterplan 2020 zullen via de tolopbrengsten van het Oosterweelproject en de Liefkenshoektunnel worden gefinancierd ?

De tolopbrengsten mogen in overeenstemming met de Europese tolrichtlijnen slechts aangewend worden voor de specifieke infrastructuur (bruggen, tunnels en aanverwante kosten) die noodzakelijk is om de tolverbinding te realiseren. Naast de infrastructuur voor de Oosterweelverbinding zijn dit op Linkeroever de mitigerende maatregelen en natuurontwikkelingsprojecten Middenvijver en Burchtse Weel, de heraanleg van Sint Annabos, het knippen van de Charles Decosterlaan, het aanleggen van de parallelweg en enkele herinrichtingen van kruispunten. Op rechteroever zal naast het Oosterweelknooppunt en de verbinding met de R1, tevens het herontwerp en de heraanleg van de R1 tussen Merksem-Noord en het knooppunt met de E34/E313 meegenomen worden. Het is mogelijk dat bij de uitwerking van de verbinding tussen het Oosterweelknooppunt en de R1 nog andere aanverwante kosten meegenomen moeten worden.

De uitwerking van de diverse maatregelen dient rekening te houden met een gewijzigde en aan verandering onderhevige regelgevende context. De nieuwe Europese regelgeving inzake tunnelveiligheid beïnvloedt het ontwerp en de exploitatie van tunnels en heeft een invloed op de investerings- en beheerskosten. Soortgelijke richtlijnen heeft Europa in voorbereiding voor het hoofdwegennet en bepalen in grote mate het ontwerp op het vlak van veiligheid. De Europese tolrichtlijn is strenger geworden en bakent de tariefzetting af bij betolling van knooppunten op het Europese hoofdwe-

²⁰ Zie overzichtstabel in bijlage 1 bij dit verslag

gennet (TERN), met een belangrijke impact op de tolinkomsten. Ook de evolutie m.b.t. rekeningrijden dient op de voet gevolgd te worden om tot een geïntegreerde en afgestemde aanpak inzake tolinning te komen.

12. Is al duidelijk op welke wijze de overige projecten van het Masterplan 2020 zullen worden gefinancierd en welke impact dat heeft op de toekomstige begrotingen van de Vlaamse Overheid?

Wat de financiering betreft werd binnen de Vlaamse Regering afgesproken dat de Minister van mobiliteit en openbare werken gelast wordt om, op basis van de budgettaire tabel een operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten op te stellen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Vlaamse Regering, rekening houdend met de afspraken inzake Oosterweel. De opstelling van dit operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten loopt momenteel nog.

13. Op welke wijze zal een eventueel gefaseerde uitvoering van het Oosterweelproject worden gefinancierd ? Zijn de financieringsmogelijkheden en de risico's ter zake onderzocht ?

Wat de financiering betreft werd binnen de Vlaamse Regering afgesproken dat de Minister van mobiliteit en openbare werken gelast wordt om, op basis van de budgettaire tabel een operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten op te stellen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Vlaamse Regering, rekening houdend met de afspraken inzake Oosterweel. De opstelling van dit operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten loopt momenteel nog.

RISICO'S

14. Is er een nieuwe aanvraag ingediend bij het INR betreffende de ESR-neutraliteit van het aangepaste Oosterweelproject (beoogde concessieformule) ? Gelieve desgevallend deze adviesaanvraag bij te voegen.

Er is een nieuwe adviesaanvraag ingediend.

15. Voor welke nieuwe projecten van het Masterplan 2020 wordt een ESR-neutrale oplossing beoogd ?

Wat de financiering betreft werd binnen de Vlaamse Regering afgesproken dat de Minister van mobiliteit en openbare werken gelast wordt om, op basis van de budgettaire tabel een operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten op te stellen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Vlaamse Regering, rekening houdend met de afspraken inzake Oosterweel. De opstelling van dit operationeel plan met timing, budgetten en studietrajecten loopt momenteel nog, de ESR aspecten maken hier deel van uit.

16. Houdt een eventueel gefaseerde realisatie van het Oosterweel-project gevaren in voor de beoogde ESR-neutrale concessieformule ?

Deze vraag maakt deel uit van de opvolging die momenteel gegeven wordt aan de regeringsbeslissing van 30 maart jongstleden. De Vlaamse Regering heeft ter zake opdracht gegeven om na te gaan of een gedeelte van de werken binnen de lopende aanbestedingsprocedure al gegund kan worden, met de ESR neutraliteit van de concessieformule als randvoorwaarde.

17. Wordt er een gewestwaarborg overwogen voor de beoogde concessieformule ? Zijn de uitwinningsrisico's en de consequenties ervan ingeschat ?

Ja, dit maakt deel uit van de adviesaanvraag bij het INR (cf supra vraag 14).

18. Welke schadeclaims kunnen eventueel worden verwacht bij een stopzetting van de lopende aanbestedingsprocedure van de BAM voor de Oosterweelverbinding ?

Indien de lopende onderhandelingsprocedure zou worden stopgezet heeft Noriant recht op een vergoeding van 1,3 miljoen Euro, conform de onderhandelingsleidraad. De impact van de beslissing van de Vlaamse regering op de onderhandelingsprocedure is momenteel in onderzoek, dit zowel op de juridische als financiële consequenties.

19. Welke schadeclaims kunnen eventueel worden verwacht bij een gewijzigde aanbesteding van het Oosterweelproject ?

De impact van de beslissing van de Vlaamse regering op de onderhandelingsprocedure is momenteel in onderzoek, dit zowel op de juridische als financiële consequenties.

ORGANISATIE

20. Wat zijn de taken en bevoegdheden van de projectcoördinator voor het aangepaste Oosterweelproject ?
21. Wat is de toekomstige rol en verantwoordelijkheid van de BAM voor de diverse projecten van het bestaande Masterplan 2000 en voor de nieuwe projecten van het Masterplan 2020?

Vragen 20 en 21: Om dit project te managen zal de Vlaamse regering een projectleider aanstellen. Hij zal het project vergunningsklaar maken, de financiering ervan coördineren tot aan Financial close. Hij rapporteert aan een stuurgroep die samengesteld wordt uit de ministers van het ministerieel comité DAM of hun vertegenwoordigers, de voorzitter van de NV BAM en twee vertegenwoordigers van het college van de stad Antwerpen. Momenteel wordt binnen de Vlaamse Regering de laatste hand gelegd aan de concretisering van de taakomschrijving en de bevoegdheden van de projectleider en de toekomstige rol en verantwoordelijkheid van BAM in dit verband.